

ЗМІСТ

ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

Колесников К. М. Митні відносини на Боспорі в II–III ст.: історіографічно-епіграфічні реконструкції	5
Дячок О. О. Книги судних справ Литовської метрики як джерело з історії митних відносин у Великому князівстві Литовському	18
Головко Ю. І. Листування щодо вирішення фінансових суперечок купецтва як джерело з історії зовнішньої торгівлі Південної України початку XIX ст.	31
Слісаренко О. М. Питання митного права на сторінках журналу “Право України”	35

СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РАННЬОМОДЕРНА ДОБА

Блануца А. В. Зовнішньоторговельні зв’язки України доби Ягеллонів: загальні тенденції	37
Аметка Ф. А., Хаваджи Д. Р. Налоговая система Крымского ханства (I пол. XV – II пол. XVIII вв.)	40
Стопенчук С. М. Деякі аспекти організації торгівлі на Верхньому Побужжі в II пол. XVI ст.	45
Берковський В. Г. Лихварство та його роль у розвитку торгівлі XVI – I пол. XVII ст.	48
Лосовский Я. Роль гродских канцелярий в налоговой системе Речи Посполитой в XVI–XVIII вв.	53
Рибачок І. О. Податки населення міст Південно-Східної Волині в кінці XVI – першій половині XVII ст.	61
Кулаковський П. М. Формування мережі ярмарків на Лівобережній Україні в другій половині XVI – першій половині XVII ст.	68
Казусэк Ш. Беззаконие в действиях таможенных служащих в Короне в XVII–XVIII вв.	78

НОВА ТА НОВІТНЯ ДОБА

Перлаковский А. Таможенные чиновники в Польском Королевстве в первых десятилетиях XVIII в.	86
Морозов О. В. Фіскальна діяльність митниць в Україні у XVIII ст.	93
Закірова С. Г. Правова регламентація торговельної діяльності в Російській імперії кінця XVIII – початку XX ст.	97
Дейнеко С. Н. Создание Екатеринославской таможни	101
Гай-Нижник П. П. Податкова і митна політика уряду Директорії УНР	105
Архирейський Д. В. Митна справа радянської України у 1920 р.	114
Скажун Ю. В. Податковий експеримент в Автономній Республіці Крим 2003–2007 рр.: організаційно-правовий аспект	122
Кузьменко Г. В. Деякі аспекти історії трудової діяльності митників у контексті розвитку митної справи	126

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Портянко О. П. Вплив мита і податків на кон’юнктуру ринку ювелірних виробів України	129

ПАМ’ЯТІ ТОВАРИША

Білівненко С. М., Дячок О. О. Бойко Анатолій Васильович (1960–2010)	137

Відомості про авторів	141

**МИТНІ ВІДНОСИНИ НА БОСПОРІ В II–III ст.:
ІСТОРИОГРАФІЧНО-ЕПІГРАФІЧНІ РЕКОНСТРУКЦІЇ**

К. М. Колесников

(Академія митної служби України, м. Дніпропетровськ)

Статтю присвячено аналізу кількох епіграфічних джерел – античних написів присвятного характеру великих боспорських міст Пантікапея та Горгінії. У цих написах згадуються фінансові, податкові й митні посадові особи Боспору. Релігійний союз судновласників (фіас навклерів) з Горгінії отримав привілей безмитної торгівлі (ателію), як зазначено в одному з написів. Автор доходить висновку, що Боспорська держава, на відміну від Тіри, Ольвії, Херсонеса римського часу, зберегла власний суверенітет у митній та податковій сферах.

Статья посвящена анализу нескольких эпиграфических источников – античных надписей из крупных боспорских городов Пантикапея и Горгиппии, которые имеют посвященный характер. В этих надписях упоминаются финансовые, налоговые и таможенные должностные лица Боспора. Религиозный союз судовладельцев (фиас навклеров) из Горгиппии получил привилегию беспошлинной торговли (ателию), как сказано в одной из надписей. Автор приходит к выводу, что Боспорское государство, в отличие от Тир, Ольвии, Херсонеса римского времени, сохранило собственный суверенитет в таможенной и налоговой сферах.

This work is devoted to the analysis of several epigraphic sources. These epigraphic sources – ancient inscriptions from big Bosporan cities – Panticapaeum and Gorgippia has been a devoting nature. The financial, tax and customs bureaucrats of Bosporus are named in these inscriptions. The religious union of ship-holders from Gorgippia was been got the privilege of duty-free trade (ateleia) as it is said by one inscription. The author comes to conclusion, that the Bosporan Kingdom, unlike Tyras, Olbia and Chersonesus Tauric in the Roman period, maintained own sovereignty in the customs and tax spheres.

**КНИГИ СУДНИХ СПРАВ ЛИТОВСЬКОЇ МЕТРИКИ
ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ МИТНИХ ВІДНОСИН
У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ**

О. О. Дячок

(Академія митної служби України, м. Дніпропетровськ)

У статті проаналізовано документи опублікованих книг судних справ Литовської метрики як джерело з історії митних відносин у Великому князівстві Литовському.

В статье проанализированы документы изданных книг судных дел Литовской метрики как источник по истории таможенных отношений в Великом княжестве Литовском.

In the article the documents of published court record books of the Lithuanian Metrica are analyzed as source from history of custom relations in the Great duchy Lithuanian.

УДК 94(477):339.5

**ЛИСТУВАННЯ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ФІНАНСОВИХ СУПЕРЕЧОК КУПЕЦТВА
ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ
ПОЧАТКУ ХІХ ст.**

Ю. І. Головко

(Запорізький національний університет, м. Запоріжжя)

На основі архівних документів автор реконструює аспекти фінансової суперечки двох купців, її розгляд у суді, висловлює міркування щодо чинників, які вплинули на судове рішення.

На основе архивных документов автор реконструирует аспекты финансового спора двух купцов, его рассмотрение в суде, выражает суждения относительно факторов, повлиявших на судебное решение.

On the basis of the archived documents an author reconstructs the aspects of financial dispute of two merchants, his consideration in a court, expresses judgments in relation to factors, influencing on a court decision.

УДК 342.951:351.713

**ПИТАННЯ МИТНОГО ПРАВА НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ
“ПРАВО УКРАЇНИ”**

О. М. Слісаренко

**(Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ)**

У статті дається кількісна та якісна характеристика публікацій з митної тематики на сторінках провідного періодичного юридичного видання – журналу “Право України” до кінця 2010 р.

В статье дана количественная и качественная характеристика публикаций по таможенной тематике на страницах ведущего периодического издания – журнала “Право Украины” до конца 2010 г.

In the article quantitative and high-quality description of publications is given on a custom subject on the pages of leading legal magazine – to the magazine “Right for Ukraine” to the end in 2010.

УДК 94(477):339.5

**ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ
ДОБИ ЯГЕЛЛОНІВ: ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ**

А. В. Блануца

(Інститут історії України НАН України, м. Київ)

У статті розглянуті торговельні зв'язки українських земель XIV–XVI ст. з Польщею, Балтикою, Чехією, Московською державою, південними країнами, а також між собою, визначено основні предмети товарообміну.

В статье рассмотрены торговые связи украинских земель XIV–XVI вв. с Польшей, Балтикой, Чехией, Московским государством, южными странами, а также между собой, определены основные предметы товарооборота.

In the article commercial relations of Ukrainian earths XIV–XVI centuries with Poland, Baltic, Czechia, the Moscow state, the southern countries, and also among themselves are considered, the basic subjects of goods turnover are defined.

УДК 94(477):351.713

НАЛОГОВАЯ СИСТЕМА КРЫМСКОГО ХАНСТВА

(I пол. XV – II пол. XVIII вв.)

Ф. А. Аметка, Д. Р. Хаваджи

(Крымский юридический институт

Одесского государственного университета внутренних дел)

У статті проаналізовано особливості податкової системи Кримського ханства: чинники, що вплинули на її становлення, види податків, підстави для звільнення від їх сплати, посадові особи, які збирали податки.

В статье проанализированы особенности налоговой системы Крымского ханства: факты, повлиявшие на её становление, виды налогов, основания для освобождения от их уплаты, должностные лица, осуществлявшие сбор налогов.

The features of the tax system of the Crimean khanate are analyzed in the article: facts, influencing on its becoming, types of taxes, grounds for a release from their payment, public servants, carrying out tax collection.

УДК 94(477):339

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ
НА ВЕРХНЬОМУ ПОБУЖЖІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI ст.**

С. М. Стопенчук

**(Центр підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників
та кінології Державної митної служби України, м. Хмельницький)**

У статті на основі археологічних джерел показано роль Верхнього Побужжя, зокрема меджибізького замку, в системі міжнародної торгівлі та митній інфраструктурі I?-I пол. XVI ст.

В статье на основе археологических источников показана роль Верхнего Побужья, в частности меджибозского замка, в системе международной торговли и таможенной инфраструктуре II пол. XVI в.

In the article on the basis of archaeological sources the role of Overhead Pobuzhzhya is ro-tined, in particular to the Medzhybizh castl, in the system of international trade and custom infra-structure of the second half of the XVI century.

**ЛИХВАРСТВО ТА ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКОВІ ТОРГІВЛІ
XVI – першої половини XVII ст.
В. Г. Берковський
(Центральний державний архів зарубіжної україніки, м. Київ)**

Статтю присвячено історії розвитку лихварства та кредитної справи на Волині, Київщині та Брацлавщині у XVI – першій половині XVII ст. Звернуто увагу на типологію та основні принципи укладання кредитної угоди. Визначено умови, на яких надавався кредит міщанам і шляхті.

В статье рассматривается история развития ростовщичества и кредитования на Волини, Киевщине и Брацлавщине в XVI – первой половине XVII вв. Обращено внимание на типологию и основные принципы заключения кредитного договора. Определены условия, на основании которых кредитовались горожане и шляхта.

In article is considered the history of development of usury and crediting on Volhynia, Kyiv and Braclav region in XVI – first half XVII century. The attention to typology and main principles of the conclusion of the credit contract is paid. It is designated conditions on which basis bourgeoisies and the nobility were financed.

**РОЛЬ ГРОДСКИХ КАНЦЕЛЯРИЙ В НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЕ
РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ В XVI–XVIII вв.
Я. Лосовский
(Университет Марии Кюри-Склодовской в Люблине)**

У статті проаналізовано різноманітні аспекти діяльності гродських канцелярій Речі Посполитої у процесі оподаткування: інформування населення щодо підстав стягнення податків; легалізація дій збирачів та їх розрахунок; збирання декларацій про доходи; посвідчення податкових тарифів і реєстрів; збирання податків; обслуговування судів у справах про податки; участь у стягненні податкових заборгованостей.

В статье проанализированы различные аспекты деятельности гродских канцелярий Речи Посполитой в процессе налогообложения: информирование населения об основаниях взимания налогов; легализация действий собирателей и их расчёт; собирание деклараций о доходах; засвидетельствование налоговых тарифов и реестров; собирание налогов; обслуживание судов по делам о налогах; участие во взыскании налоговых задолженностей.

The article examined various aspects of grod offices of the Rzech Pospolita in the process of taxation: public information concerning the grounds for the imposition of taxes, legalization and collectors action settlement; collection of declarations of income, tax rates and license registries, tax collection, maintenance of the courts in matters of taxes, participation in the recovery of tax arrears.

**ПОДАТКИ НАСЕЛЕННЯ МІСТ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ВОЛИНИ
В КІНЦІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.**

І. О. Рибачок

(Національний університет “Острозька академія”, м. Острог)

Статтю присвячено вивченню системи оподаткування населення міст Південно-Східної Волині в кінці XVI – першій половині XVII ст. На підставі поборових реєстрів та інвентарів розглянуто систему податків, їх розмір, форми та особливості в даних приватновласницьких містах.

Статья посвящена изучению системы налогообложения населения городов Юго-Восточной Волини в конце XVI – первой половине XVII в. На основании поборовых реестров и инвентарей рассмотрена система налогов, их размер, формы и особенности в данных частновладельческих городах.

The article is devoted to learning the system of taxation in the towns of South-east Volhynia at the end of XVI, through the first half of the XVII century. Author attempts to analyse the tax system, size of tax, forms and features of taxation in the private towns on the basis of fiscal documentations and inventories.

**ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖІ ЯРМАРКІВ НА ЛІВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ
В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.**

П. М. Кулаковський

(Національний університет “Острозька академія”, м. Острог)

У статті розглянуто становлення мережі ярмарків на частині Лівобережної України, що напередодні 1648 р. входила до складу Речі Посполитої. Просліджується зв'язок ярмаркової торгівлі з розвитком колонізації, поширенням магдебурзького права, роллю регіону як транзитного центру торгівлі з Московською державою. Встановлено, що на середину XVII ст. на Задніпров'ї та Чернігово-Сіверщині функціонувало понад 60 ярмарків, а сама мережа ярмарків сприяла становленню регіонального ринку та його поступовій інтеграції в загальнодержавний ринок.

В статье рассматривается формирование сети ярмарков на части Левобережной Украины, что накануне 1648 г. пребывала в составе Речи Посполитой. Прослеживается связь ярмарочной торговли с развитием колонизации, распространением магдебургского права, ролью региона как транзитного центра торговли с Московским государством. Установлено, что в середине XVII в. на Заднепровье и Чернигово-Северщине функционировало более 60 ярмарков, а сеть ярмарков способствовала становлению регионального рынка и его постепенному включению в общегосударственный рынок.

In the article, the author examines the process of establishing the fair network in Left-Bank Ukraine, which belonged to the Polish-Lithuanian Commonwealth until 1648. The author also traces the link between fair trade and development of colonization, spreading over the Magdeburg law, and the role of the region as a commerce transit center with Muscovite Russia. It is ascertained that in the middle of the 17th century on the Left Bank of Dnipro and the Chernihiv and Siversk lands there were 60 fairs functioning and the fair network itself helped establish the regional market and gradually integration it into the general state market.

**БЕЗЗАКОНИЕ В ДЕЙСТВИЯХ ТАМОЖЕННЫХ СЛУЖАЩИХ
В КОРОНЕ В XVII–XVIII вв.**

Ш. Казусэк

(Гуманитарно-естественный университет Яна Кохановского, г. Кельце, Польша)

У статті розглянуто найпоширеніші порушення законодавства митними службовцями Польщі XVII–XVIII ст.

В статье рассмотрены самые распространённые нарушения законодательства таможенными служащими Польши XVII–XVIII вв.

In the article the most common violations of the law by customs officials of Poland XVII–XVIII centuries.

УДК 94(477):336.24.08

**ТАМОЖЕННЫЕ ЧИНОВНИКИ В ПОЛЬСКОМ КОРОЛЕВСТВЕ
В ПЕРВЫХ ДЕСЯТИЛЕТИЯХ XVIII в.**

**А. Перлаковский
(Ягеллонский университет, г. Краков, Польша)**

У статті проаналізовано особливості митної адміністрації та повноваження митних чиновників Польщі перших десятиліть XVIII ст.

В статье проанализированы особенности таможенной администрации и полномочия таможенных чиновников Польши первых десятилетий XVIII в.

The article analyzes the peculiarities of the customs administration and powers of customs officials of Poland the first decades of the XVIII century.

УДК 94(477):351:339.542

ФІСКАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНИЦЬ В УКРАЇНІ У XVIII ст.

**О. В. Морозов
(Академія митної служби України, м. Дніпропетровськ)**

У статті аналізується історична еволюція фіскальної діяльності російських митниць в Україні впродовж XVIII ст. Розглянуто економічні та політичні фактори, які впливали на фінансову результативність імперських митниць.

В статье анализируется историческая эволюция фискальной деятельности российских таможен на территории Украины в XVIII в. Рассмотрены экономические и политические факторы, которые влияли на финансовую результативность имперских таможен.

The article examines the historical evolution of the fiscal activities of the Russian customs at the territory of Ukraine in the XVIII century. Examined the economic and political factors that influenced the financial performance of imperial customs.

УДК 94(477):347.7

**ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ КІНЦЯ XVIII – ПОЧАТКУ XX ст.**

**С. Г. Закірова
(Луганський державний університет внутрішніх справ
ім. Е. О. Дідоренка, м. Луганськ)**

У статті проаналізовано законодавчі акти Російської імперії кінця XVIII – початку XX ст., що регламентували заняття торгівлею, виявлено новації та їх наслідки.

В статье проанализированы законодательные акты Российской империи конца XVIII – начала XX вв., регламентировавшие занятие торговлей, выявлены новации и их последствия.

In the article the legislative acts which regulated the trade activities in the Russian Empire in the end of the 18-th – at the beginning of the 20-th century are studied. The innovations of that acts and their consequences have been identified.

УДК 94(477):336.24.07

СОЗДАНИЕ ЕКАТЕРИНОСЛАВСКОЙ ТАМОЖНИ

С. Н. Дейнеко

(Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, г. Харьков)

У статті на основі порівняння торгово-промислового потенціалу Харкова та Катеринослава на рубежі XIX–XX ст. розглянуто нереалізовану ініціативу місцевого купецтва відкрити митницю в Катеринославі.

В статье на основе сравнения торгово-промышленного потенциала Харькова и Екатеринослава на рубеже XIX–XX вв. рассмотрена нереализованная попытка местного купечества открыть таможенную в Екатеринославе.

The article based on a comparison of commercial and industrial building in Kharkiv and Katerynoslav at the turn of the nineteenth and twentieth centuries. considered unrealized attempt to open the custom in the latter.

УДК 94(477):339.543

ПОДАТКОВА І МИТНА ПОЛІТИКА УРЯДУ ДИРЕКТОРІЇ УНР

П. П. Гай-Нижник

(Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса Національної академії наук України, м. Київ)

У статті аналізується податкова й митна політика уряду Української Народної Республіки часів Директорії (1918–1920 рр.).

В статье анализируется налоговая и таможенная политика правительства Украинской Народной Республики времен Директории (1918–1920 гг.).

The article examines the tax and customs policy of the Government of the Ukrainian National Republic of the Directory (1918–1920).

УДК 94(477):339.543

МИТНА СПРАВА РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ У 1920 Р.

Д. В. Архирейський

(Академія митної служби України, м. Дніпропетровськ)

У статті розглядаються особливості розвитку радянської митної справи в 1920 р. на території радянської України. Аналізуються проблеми підпорядкування українських митних установ митному відомству Росії, відповідні структурні трансформації та кадрова політика митної системи.

В статье рассматриваются особенности развития советского таможенного дела в 1920 г. на территории советской Украины. Анализируются проблемы подчинения украинских таможенных учреждений таможенному ведомству России, соответствующие структурные трансформации и кадровая политика таможенной системы.

In the article the features of development of soviet custom business in 1920 on territory of soviet Ukraine are examined. The problems of submission of Ukrainian custom establishments to the custom department of Russia, proper structural transformations and skilled policy of the custom system, are analysed.

УДК 94(477):336.225

**ПОДАТКОВИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ
В АВТОНОМНІЙ РЕСПУБЛІЦІ КРИМ 2003–2007 рр.:
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Ю. В. Скакун
(Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського,
м. Сімферополь)

У статті проаналізовано загальнодержавне законодавство в галузі місцевого оподаткування, а також повноваження Автономної Республіки Крим у сфері запровадження додаткових податків і зборів.

В статье анализируется общегосударственное законодательство в области местного налогообложения, а также полномочия Автономной Республики Крым в сфере введения дополнительных налогов и сборов.

In the article the national legislation for local taxation as well as authority of the Autonomous Republic of the Crimea for the imposition of the extra taxes and fees are studied.

УДК 94(477):336.24.08

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІСТОРІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИКІВ
У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СПРАВИ**

Г. В. Кузьменко
(Луганська митниця, м. Луганськ)

У статті проаналізовано окремі аспекти правового регулювання трудової діяльності митників.

В статье проанализированы отдельные аспекты правового регулирования трудовой деятельности таможенников.

Some legal regulation aspects within the customs job activity have been analyzed in given article.

**ВПЛИВ МИТА І ПОДАТКІВ НА КОН'ЮНКТУРУ РИНКУ
ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ УКРАЇНИ**

О. П. Портянко

**(Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ)**

У статті проаналізовано вплив мита і податків на виробництво та збут ювелірних виробів в Україні.

В статье проанализировано влияние таможенной пошлины и налогов на производство и сбыт ювелирных изделий в Украине.

The article analyzes the impact of customs duties and taxes on production and sales of jewelry in Ukraine.

БОЙКО АНАТОЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ (1960–2010)

С. М. Білівненко, О. О. Дячок